ԱԶԳԱՍԷՐ

ՔՆՆԵՑԷՔ ԱՄԷՆ ԶԲԱՐԻՆ ՈՒՆԵՑԷՔ

ՕՐԱԳԻՐ
ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ, ԲՆԱԿԱՆ, ԵՒ ԱՌՈՂՋԱԿԱՆ
ԳԻՏԵԼԵԱՑ.

ՀԱՏՈՐ Ա. ԹԻՒ 16. ԿԱԼԿԱԹԱ 1845. Նոյեմբեր 29.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԿԱԼԿԱԹԱ.

Տխրութեամբ գրեմք, որ այս շաբաթու Ազգասէրն առաջի անձ ի մահուն լուր Հաստատութեան ընկերաց երկուց ծաղկահասակ և չափահաս Անձանց, յորոց այժմիկ տեսանեմք ազգային պարզերն զուարճանալ։ Հայկեցուք ողբալ զհիմնարկութիւն ստորագրեալ։

—

Անցեալ էինք յաւուր տարբերագրոյ լէ-տեղեաց ստեղծ նաւն կազմելոյ Հաւ-րաւայինն Անկիւնաւորմ, և նորա նաւաստեաց քանիսն որ կարգայցելոյն, լուսաւոր անկանիլ մին քաղաքացւոց կողքի, ծովի վտանգից ազատելով մերձեալն ամի վտանգի մէջ. Պատճառ սորա ոչ ինչ ուսեմք չէ եղեր. քանի օրէն յետ մին քանիցն երկիւն լսածի մե-րայ երեսնեալ ծովէն լեռնէ սինսն յա-ռաջ որ գոյն սոսք մին նաւի հա-տկեն իւրեանց քաղաքացւոյ փրկու-թեան համար, և համբերելով գոր-ծեցի մին նաւի Աստղենատ անուն. Մինչ այնմ համանէշն երկու նաւա-տէք լսածի վերայ անօթի և ծարա-ւեալ, և մեռցեալ մին մատու-ցանելոյ նաւավարին մին ստամոք մասնաւոր պէտք գտան. Անյայն թէ նաւավարն այն այդպէս չի գնացել այս անձամբ նաւորդելոց յօժա-րելն, բայց սակայն նոցա ձեռագիրն չէ կարացել կարդալ. բայց այս մին անուն պատմութեան. Զինքն և նոյն թուղթն տեղ համանէշն սիրոյ լրատուութեան պէտքերն եղանակս. Հրա-տարակել և շարժել գիտելութեան իմ խելքս օգնականութեան նոցա. Եւ ուրախութեամբ հաւատացեմք, որ Անգլիա 20 ամի. Պատուէլի Տեղակալ փոխար-

քայլ Աբեներեան Հնդկաց՝ հրամայե-
լայ որ ցենեւէրեա Հաղենաւն երանէ
խակոյն 'ի խնդիր այնց տառապելոց։
Ցուստք ժամանակին հասանելով՝
շառանց կենդանի գտանի։ — Իսկ ե-
րախտագիտութիւն շարժող բանից կո-
րուսելոյն 'ի խնդիր նշաններ։

ԳՈՒԱԼԻՒԹ

Մէն յարեկում Ամսոյ 9 ամն Ա-
գոստ գլուխոյ նախկանեայ Ասորդ Պե-
րատիսչին յոլորս ներքոյ գտանմա-
նութեան 'ի վաճառ Թուրս Բերայն։

« Գտանելոց գիր գտոյ, որ բեր-
դապահ եչխանն մին գիրս բանել, յա-
բում երեկ, զի Աշտարակն խորհել և
մանուարարեո եւ յառաջ են տարել
երկանց 'ներքին գան լուրեամ Բրի-
տանայեց։ Թողեր են աղարկել առ
Մերձակայս, յորում քանի մի Գաղ-
ափաւորք և զինաւորք (որք յա-
ռաջ Բաղտասքին կծառայեին։) գա-
ւառաց հետ հայրոց են եղել, որ մին
'նշանաւոր որ՝ յանկարծ վերայ յար-
ձակեն ինչ եւ յառաջի զորապետ կային
բանին կայլին և իւրեանք տեղին բեր-
դին։ Ինդիր այ եղել, բանն քննելոյ,
և խնդրեմնայ՝ որ Դրբարկյն այ ծաղել՝
որ Թուրս Բերան կացանեն։ Այն քեղ
ապացոյց, որ Դրբարեն մտ որոց մին
երկրակին զորաց հաւատ ընծայելի չէ։
Ցանկողակ կլինի որ Ագրա զորքն ան-
ցանի գուալիէա, և Դրբարն պաշտա-
նակի նոցա առձեռին առ․ Իբ ոյն գա-
ւառմանցաց օրինաւոր քննութիւն և
պատիժ տայի։ »

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐՔ

Անգղիա—քանի մի ցնորեայ ան-
ձինք Եբենորբ, քարոզելան 'ի լուր
բազմութեան ժողովրդոց, որ աշխար-
հս վերջն տեսէր անցեալ Նկտոբրի
10 ամն լինէր։—Հեծնելոց բարեհա-
ւատ կարծիքնոյ որ Մ․ Ցենուն խնայելով
մարդկան՝ գետնախնձորաց, այսինքն
պաղէ-ռ բանել։—Իսկ թէ Դուղլեացի
ամն մին գործիքայ չինել՝ որ ինքնին բ
կարողայ ամէնտեսակ կար կարել, բայց
'ի կոճակ կոկցանելուցն։ Աշտաթայ
թիւ տարեկան վաճառաբեր նաւուց
Անգղիացւոց որ կործանեցան՝ 600։
Արտաթայ կորուստ գրամոց երկու և
կէս միլիոն լիրայ։—Աշտաթայ կորուստ
կենաց՝ արարք ապա արև 1,560։—Կեմո. բ
քաղաքում Հայիքի անուն մին անձն
Հայեւր և մեջ տարեկան հասակով, և
'նորա կենն Հայիւր չորս տարեկան,
չասատալգ ատաիձանում, բայց և զլուր
ամէն որ պատմենան։ Հայինի ծնած այ
1739 թուում։—Անգղիա ունի 143 գա-
տաւոր, Իռլանդիա՝ 124, Սկովտիա՝
90, ընդ ամենայն՝ 363 գատաւորք։
և միայն սոցա տարեկան վարձնայ՝
402,032 լիրայ։ Մէն պնդանայ՝
կամ Պետը Վիկտորիա Թագուհւոյ իւրն
պարգև տուած սնդամենդի մատանին,
ծախուեայ մին Հրեի երեք լիրայով։
Հարց։ Այս պարգև Տուողն, թէ ամա-
զի ընտրութիւնն այ մեծ։—Անգղիայոյ
Գործարանի տղայոց բանուորանին
այժմ ասն քաղց կամ ծանուցեն կրում,
մինչ հետ հատած ախլանաց՝ որ փշեր-
եայ համար տարեկան ան՝ ապահովանալ
բոլորն հասած՝ չանուն այեւ կերել են։
-Քանի օրով յառաջ եւ կարդացինք,
որ յաղար մ'անձինք առխանայ ան մեռել
այս ամենահարաւոր Ցերաթեխումի։

ԲԱՐՈՑԱԿԱՆՔ

Զարթն բարի հատուցանել Աստուածայինն է.
Բարուոյն բարի հատուցանել՝ մարդկայինն.
Զարին չար հատուցանել անասնայինն է.
Իսկ Բարւոյն չար հատուցանել՝ դիւայինն։

Առակ Ա.

ԿԱՆԱՅՔ երկու առաջի դատաւորին վիճէին վասն մանկան միոյ, և առանց հաւաստեաց, իւրաքանչիւր 'ի նոցանէ ասէ թէ իմ է մանուկն. Դատաւորն հրամայէ զսուսերն ընդ մէջ հատանել զնա և հաւասար կիսել զմանուկն. Նա որ ստայն էր, լռեալ զայս լուաւ և ոչ խօսէր. իսկ նա, որ մայրն էր, 'ի խանդաղատանաց սրտին աղաղակէր. «Մի՛, մի՛ բաժանէք զդա Աստուծոյ, ընդ մեջ հատցէք որդեակդ իմ. եթէ այդ իցէ արդարութիւն՝ ես տամ նմա զնա ողջ:» Յորժամ զգեցուցեալ դատաւորին. եթէ սա իցէ արդարեւ մայր մանկանն, նա զնա չէառ. և զան հարազատութեան սրտմտեցաւ.

Առակ Բ.

Այր մի բերեալ զաւանակս առ Թագաւորն, և ասէր. Օտարական եմ, միշտ գամ 'ի քաղաքս, և խնդրեմ զգեստ արժանաւորութեան նորա, զի երբեմն ոչ գտանեմ զնա, յոր կարեմ... (illegible) ... Արքայն առաջ նմա զլեալ իւրոյ վարձքն, և ասէ, ամենայն պատիւ նորա զոր տայ և այսու գնա մի՛ բանալ ամենեցուն, վասն զի և իւր մարդոյ. Մարդ այդն որպէս և զպատուէրն ընկալաւ. իսկ ամբարտաւան կոչեցեալ հարցն զաւանակն նորա, հրամայէ ունել յարմար և անհնազանդութեան իւրոյ բաւական. Յետ պատիժ զանել սպասաւորին, զայս առ նմա նորա, որ առեալ զլեալ իւրոյ այսմանէ հեղու 'ի մարմնոյ և 'ի հանդերձս նորա, ասելով. Այր իմ եթէ իցէ զայս առնել մի՛ խնդրեր առ թեզ, այլ ինձ. բերեալ զարդ իմ, և զինչ որ հարկն իցէ խորհուրդ 'ի սիրտ, զի ես ոչ ունիմ արդարութիւն. Յորժամ եղ առաջի հայրենի զինքն յանձանց 'ի հոգւոյ իւրոյ, և աղաչէ առ Թագաւորն. իսկ նա կոչեցեալ զայրն ասէ. «Ահա աւերեալ մարդ իմ, ես ոչ ունիմ, և խօսեցայ:»

Առակ Գ.

Ծնօղ ուրումն կոչեցեալ զառաքելոց Դատաւորին զուգաւ յաւանակս զաւանէ, եթէ բանաւորութեամբ լուծել կամիցի զիմ պայմանադրութիւնս. Կոչեաց զայրն յառաջ և փոխեցէք առաջ. ուր թերեւս և ուրանալով ուրանայր նա զանհաստատութիւնս սակայն արար եւս 'ի միոյ առաքելոյ հնարս այնմիկ. Այրն անձամբ, մերժէ զայլոց. և իբրև առանց զայն կրկին և ելանէ յերեսաց, դատաւորն հրամայէ ամբաստանելոյն գնալ կարգել 'ի ձեռաց նորա զգործն առաւօտուց. Ձայն առ

վերջ հատանէ նմա, այլ չկարանայ առնուլ զայն 'ի ձեռաց նորա, և իցէ հնարք. Գայ կրկին առ դատաւորն, և ծանուցանէ նմա զոր ինչ անցք անցին, «Եթէ ոչ կամիցի տալ խորամանկելով, այլ և խօսս խօսել 'ի ձեռաց իմոց, բայց եթէ ես հաստ իցեն փոխ նմա:» Յորժամ ասէ ցնա դատաւորն, եթէ բանն ոչ խօսս խօսել էր, այլ գործով փոխ տուողն 'ի դեռ, վճարել բանի կարգեալ պարտիքս դատաւորութեան առ. Ներէր այնպէս, զնա աստուածային, և մի՛ եղիցի մերժելի առատութեան յափշտակելոյն։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆՔ:

ԱՐԱՄԱՅԻՍ

ԳԼՈՒԽ Գ.

Խնդրահաստատութիւն.

" Զգոյշ լեր յանհաստատ պնդութենէ. զի զամէն մեղուք և հրեշտակք անհաստատ կարծիս անկանին յերկնից. "

Հեսիոդոս

Պարոն Վ. Լիճաւորին մեծ սիրելի զմանուկ էր, այլ զինքն Հանրաբերին երկուց զայնն մեծամեծաց փառաւորեալ, և տեսոյս հրաշալի ասաց. " Ի՞նչ Արամայիս, ի՛նչ զնա: Այսպէս զորդ սիրելի, զոր ցանկամ և զոր խորհէի զնդ արժանաւորել ժառանգ արդարև զայ որդիս 'ի նորալոյս բարի սրբանակն: Ո՛վ, պատարագութեամբ, Ըզգեն աստուածաբանութեամբ: Այն, սիրելի, թէ և 'ի քեզ հաւատոյ զուարթ էր, այլ ցուցանել վասն Աղջիս է: Իմ է ինչ յուսամ թէ զոր ձեւել չէինա: "

Որպէս կասեն մեր երկրում թէ. Գ. վերջնեալ մին ամօթ, մեծ զոհել միաւ, այսինքն ասելի ամօթ. Այսպէս և մի ինչ ևս իմ բանն էր նոյն. Հայր էր մեծ թագաւոր, առնապետ ձեր զէ. այսինքն լուս ինքնաւոր որ ձեր ամ նոյն, այսինքն տղայութիւն զորելի, այլ ամենայն ձեր զոր այսինքն տղայութիւն ընդունել և ուզել. Այս ամենն' ընթերցող, ակնարկութիւն ունեցել մեծն այր, որ յետ անհամ Աստուծոյ Մարդկան սերել մարդոյս սրտին. որով նոյն խելն Աղամ խաղացաւ իւր տղայութիւնն ընկալուն. Վասն որոյ չհարցեմ մարդ մարդ չինե, որ 'ի սմանէ մեծն լեզւին, այլ կամելոյս արժանի է նա՝ որ Ըզենալ յաղթել այս կեղծութեան. — Ես իմ մեղք խոստովանիմ, որ յամառ եմ, մեծագի իմ տղայութեամբ. և Ընտանեաց պաշտպանել իմ կարծիքն.

" Ա՜հ, ամենամեծ մեծն այլ հասարակութեան եւ սա զօտել, " կրկնեց Պարոն Վ. Լիճաւորն. — " Կարծեմ հարկաւոր այ, " ասացի ես, " որ ամէն մարդ իւր կարծիքն պաշտպանէ. քանզի առանց աղքատութեան

կամաց · ժողովս պատրաստ էր լինելոց · այլ ներելի զերծ ողջոյն համբերութեան ·"

"Ներեա ինձ , Ասողիկեան , այս մի քանի ժամանակաւ [illegible] թիւն [illegible] , և թէ [illegible] քեզ [illegible] չիցեմ · [illegible] , որ [illegible] թիւն չէ [illegible] · Այլ իմ [illegible] թեանն այս , [illegible] , որ [illegible] քեզ [illegible] · [illegible] որոյ [illegible] թեանն [illegible] է , և քոյ [illegible] պաշտօնէն [illegible] է · Մարդոյ արդարև , [illegible] մեր Աստուծոյ ի [illegible] , [illegible] ժամանակաւ [illegible] հանրութեան և այս [illegible] , որ [illegible] է [illegible] · Մարդ [illegible] թեան [illegible] , [illegible] միջև [illegible] այս · [illegible] իւր [illegible] թեանն · [illegible] , [illegible] և [illegible] իւր [illegible] , [illegible] այս · այլ թէ [illegible] զինի [illegible] և [illegible] թեան , էն [illegible] է · այլ [illegible] այս · այն , [illegible] · [illegible] իւր [illegible] , զերծ իւր [illegible] · [illegible] այս [illegible] համբերել ·"

"[illegible] ·" [illegible] , [illegible] թէ [illegible] · "[illegible]" [illegible] որ [illegible] , [illegible] · [illegible] , [illegible] ·"

[illegible] , "[illegible] այս · [illegible] ·" [illegible] Պարոն Վ. [illegible] , "[illegible] այս · [illegible] , որ [illegible] թեան [illegible] այս , [illegible] · [illegible] , [illegible] · [illegible] թէ [illegible] , [illegible] և [illegible] թէ [illegible] · [illegible] թեան Աստուծոյ · [illegible] թեան [illegible] , [illegible] · թէ և [illegible] , [illegible] · [illegible] · [illegible] , [illegible] այս [illegible] · [illegible] · Այսմ [illegible] ([illegible])

Այս [illegible] թեանն [illegible] Պարոն Վ. [illegible] , որ [illegible] · [illegible] և [illegible] · [illegible] ·

[illegible] Պարոն Վ. [illegible] թեանն [illegible] ([illegible]) [illegible] , և [illegible] · [illegible] , որ թէ և [illegible] ,

[illegible] · [illegible] , [illegible] ·

Այն ժամանակ Պարոն Վ. [illegible] թեանն որ [illegible] , [illegible] · և [illegible] Պարոնն թէ [illegible] · [illegible] , [illegible] թէ [illegible] , և թէ [illegible] , [illegible] այս [illegible] Պարոնն , որ [illegible] , [illegible] Պարոն Վ. [illegible] որ [illegible] , [illegible] , և [illegible] , [illegible] ·

Ո՛վ [illegible] , որ մեզ այս [illegible] · [illegible] , որ [illegible] · Այսպիսի [illegible] թեան [illegible] , [illegible] թեանն [illegible] · Այսմ [illegible] թեան · [illegible] , [illegible] ·

[illegible] · [illegible] , և [illegible] · [illegible] , այլ [illegible] , և [illegible] թէ [illegible] · [illegible] · [illegible] , թէև [illegible] ·

[illegible] իմ [illegible] , [illegible] իմ [illegible] , [illegible] , որ [illegible] · Այս [illegible] , թէ և [illegible] , և [illegible] , [illegible] թեան է [illegible] , [illegible] , և [illegible] · և [illegible] , [illegible] · [illegible] թէ [illegible] ·

Այսպէս [illegible] , և [illegible] թէ , [illegible] · այս [illegible] · [illegible] թեան [illegible] , և [illegible] · [illegible] , [illegible] · [illegible] , և [illegible] , և [illegible] · Այս , [illegible] թեան [illegible] , և [illegible] ·

[illegible]

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՆՈՐ ՋՈՒՂԱՅՈՅ

Տէր Ոսկանեան Երեւանցւոյ, որ ի հրաշալի առաքելոցն ամենայն Յոհան Խոլցուտոյ եւ Յոհան Խումեցի, մին նոր Արուեստագիտութեան նման չուրբէ ուղղեալ իւր հանճարոյ Ամստերտամու չնորհաց եւ խնամատարութեան, բազմօք ծաղկեցոյց զտպագրութիւն նոր Ջուղայոյ։

Այն այս նորանշէ եւ ազգասէր Խաչատուրեան Թովմայի, որ յետ պատմութեան Հնդկաց։ Արդ մնացին ազգը, անցեալ թիւն տարւոյ ազգասէր պէտք մինչեւ ըմթեցուցանն ներգործութեամբ լինի, որ նախ Հնդկաց Պատմութիւնն պարզեալ, եւ ապա Երանելւոյն անուն Հնդկացոց։

Յորժամ Ալեքսանդրէոյ Միհրանեան տպագրութեան անընդհատ տան եւ երկու տարի յերկրին Պարսկաց, ընդդէմ բերդին Պօմպէյաթաղաւորաց, եւ ոչ կարէր առնուլ, առաջնորդան բերդին թէ կալ չանտեսյ, եւ թէ այլ միջնորդ երկիր զաստուածն եւ յանձն առնուլ նմա, եւ նա յանձնեալ զաստուածն երկիրն Պարսկաց՝ Ղրիմի խանն Պալեստինի, կամ մերձեան 1707, երկուք կամէր մեծ բազմամբոխ յաղթել իւր, հետամտօք եւ մնաւ։

Ունէր սա չորս որդիս, Պօղոսեան, Աբրահամ, Յովսէփեան եւ Մկրտիչ, Պօղոսեան ի կենդանութեան հօրն մեռաւ. զորոյ նամակ ի Փարիզ՝ որ Պարսկաց եւ կայր յորժամ մեռաւ Ալեքսանդրէ, Աբրահամ երկրորդ որդին նորա եկն ի Հաճընդարան, զի զարթուն հօրն ժառանգեսցէ. Պօղոսեան զայս յուր առաքեալ՝ զորս ժողովեալ ի Պարսից եւ յԵւրոպիոյ, եւն յաղթեալ եղբօրն, եւ նուաստութեամբ տիրանանն հօրն։ Մնացեալ Պօղոսեանն ի Պարսկաց ըստ իւր ունէր, առնէ թագաւորութիւն, եւ զՅովսէփ Ոսկանեան վարդապետն, զայն տարագիր, անուն ի Պոլիս ետեսանն Հայոց գաղթելոց ընդէմ, նախ եւ յետոյ քան զհիմնարկութիւն Նոր Ջուղայու. Սա ի միոյ Թովմայի վանաց Սպանիոյ արար հրաշք (թէ որպիսի՞ է զորեալ սանէ,) վասն որոյ եւ սիրեաց զնա Խուժադուրն Պօղոսեան, եւ երանելի վարդապետս արար գերիս ինքեան եւ փակոյն Հռովմայեցւոց Ամուրանանաց հրամայական հրաւիրաւ։

1 Նոքա՝ զի Աշխն Հայոց ազատ ... անմիջապէս ծառան։

2 Երկրորդ՝ ... ի Հայոց Աշխէն Վրաստանի, նորա որդեգրութիւն, թէ Ղուկասեան ... Հայոց Աշխն ... ։

3 Երրորդ՝ Մայր. Թէեւ, ... ։

Այս խնդիր Ոսկանեանն վարդապետ միայն եւ այն հրամայական Պօղոսեանն առնելի քան տասն տարւոյ, յառաջ՝ քան զԱմստերդամու Պատմութիւն տպագրութիւնն, ընդ առաջնորդութեամբ Աբրայ Ոսկանեանն միայն։ Այս գիտակցութեան ըմբռնեն նոր Հաստատեան, որ Յարութիւնեանն ... յետ զառաջին ասացեալ, եւ հաշուել թէ ինչ՞ կա-

րծեմ ... Հայաստանի Ընդհանուր ի մէջ Աշխէ-նեաց, որ ... ի Խնդրոյ։

Ինքն նախանձելի զարդ յարուցեալ ամեն Աշխի մի-ջոցի այսպիսի ազգասէր անձինք են գտանելի։ Միայն զրահեալ թէ Ոսկանեան վարդապետ ազգասէր յետ կենացն ամէն հայրենասէր Հայոց պատիւ ինչ որ ... եւ Համբերանք յետ կենացն բոլոր Ամստերդամու տպագրութիւն։

Հաւատամք իրաւ ... թէ ընդէր մի Աշխն անխոյժ ընթերցեալ այսպիսի մին կայսերազնական ազատութեան ... ։ Ոսկանեան վարդապետ երկրորդ, եւ երրորդ ինքնբերան, եթէ ներքին ... ։ Բայց մինչ Հայոց թագաւոր ... եւ ... Արամեան Հաստատութեան ... եւ ... եւ ապա ... ։ Երկրորդ ... Ամստերդամ Պարսկաց ... յառաջին ... եւ անհետանալ հանրայինն, եւ մեղ հանգիստ ընդունելոյն եւ ամփոփումն։ Արեւելեան Հնդկաց Ընդհանրութեան կառավարութիւն Հայոց որ բանտարկեալ գտանէին, որ հրաշալիք ... ։ Մի հետեւեսցէ, մի զգեցցի, մի հեռանայ, հանդերձ ազգային մին կարգաւորութիւն նորա ... Նաւահանգստին ... Աստուծոյ ... եւ աւետեաց։

Յետ զմին նախանձու մեծաւորն Երեւանցին, որ չէին կարող ուսանել, եթէ տասն անգամ ... ։ Ըն՝ հրամայի ... եւ զնահն ... ։ Որ ընդունեմ մեր եկեղեցական կանոնաց (որ՝ Աստուածային Վեհափառի ...), ... եւ ... կարգին մեր ամէն ազգային զուարթութիւնն բաժանեալ։

Ո՞վ չգիտէ որ մեր աշխարհն Պարսից, Մուղալաց, եւ այլ ... թէ իշխանութեան ... եւ ... ։ ... նոյն իշխանութիւն այս ... ։ Երկրորդ ... եւ ... ։ ... Հայոց ... ։

Կարգեց զաւակս իւրոյ, բազմաջանութեամբ, եւ ի խոր կարգաւոր ... ։ ... բոլոր ... ։

Երեւի ... զի յորժամ զարձեալ ի Հնդկաց ... յաջորդն Նոր Ջուղայու 1683։

Սա եւ ... տպագրութիւն Նոր Ջուղայու, եւ ... ամենայն ... Յոհան Խոլցուտոյ եւ Յոհաննէս վարդա-

զծուխ, կռիքն ի գործ եդեալ՝ հրատարակեաց զգագաւոր զրկանս մինչև ցմիւսն թագաւորութեան զանձ Աւգոստոս Հռովմէական Շահնշահ [illegible] Գանձը լաւ գիտէր [illegible] Պատմագիրն [illegible] հանդիսաւորք և (Արքայականք) վճարեալ [illegible] հարստութեան զԱստուածատուր և զՅովհաննէս [illegible] հանդիպեալ, որպէս թէ սպասաւորութեամբ հայ զօրաց խափանումն [illegible] կամէին ծովու [illegible] կրակից. որոց զխոստովանութիւն եդեալ՝ [illegible] թուման տուեալ զնա ի վերայ Ալեփն, և մեծագոյն պատիւս [illegible] ճ և եղն զօրս. նա [illegible] այնմ որ բազում աղքատութեամբ ի բայս [illegible], [illegible] իւր նախանձու [illegible] եղևս։

Թէ եղջերուաց, և թէ մարմնոց, երանի թէ [illegible] Աշխ զօրութեամբ լինի անձնական, և վերնախաւերն [illegible] մեծ աստղն վերոյ պահանջէր. բայց թէ մի անձին [illegible] մէջ [illegible] արդեն այժմ։ Արուեստաւորք բանից և որոց արժանի. [illegible] որոյ երկարեալ ամենայն բարեաց չհամարին։

Աստուածահաճութիւն նոր [illegible] մինչև զոր Ֆէսի Սանկթպետր [illegible] ծառայելով ծառայութեամբ և երկր մեզ պատուոյ անմահութեան զրկեալ և շահեկան։

Ի միջնաժամանակի՝ Պատմութիւն Հայաստանեայ [illegible] գրոց. զառանձն [illegible] թէ [illegible] «Նա եղև աստուածութեամբ ի թագաւորութեան Արքայից Արքայ. Շահ Սուլէյմանի։ Ի Հայրապետութեան Տեառն Եղիազարու կաթողիկոսի ամենայն Հայոց. Ձեռամբ նորին Շահնշահին Սուլտանաց [illegible] ի [illegible] թագաւորութեան [illegible] Պարոն Աստուածն» [illegible] ի [illegible] նոյն զրոյ [illegible] ասացեալ. «Նմին ի ձեռն [illegible] Սուրբ Աստուածածնի վանքն [illegible] [illegible] Զան [illegible], և զան զօրհնեալ ի վերայ Պարոնայ [illegible], զՄեծքայէլ վարդապետն, զՅովհաննէս վարդապետ զՇահանշահ Դաւիթ, զԱղէքսանդր [illegible] վարդապետ, զԽաչիկ վարդապետ, զՅոհաննէս վարդապետ (տես [illegible] Պատմ. Հնդ. Հայոց. Ա. Եր. 223) [illegible] Թագաւորք և [illegible] զՏէր Աստուածան, զՏէր [illegible], զՏէր Յովհաննէս։ Այլ և [illegible] ժողովուրդ [illegible], և մինչ [illegible] զՏէր Մարգիս և զՏէր Աստուածատուր Մահտեսի [illegible] Պաղտասարեան, զԱստ. Մարգիսեան, զՆերսէսեան, զՍահակեան, զՄելիքսեթեան, զԵղիազարեան, զԱստուածատուրեան, զԳասպարեան, զՏէրեան, [illegible], զԱթնէլեան, զԱբրահամեան, զ[illegible], զԱյվազեան, զՅովսէփեան, զՄարտիրոսեան, զՄանուկեան, զՍահակեան, [illegible] զՄանուկ զայն [illegible] և զՍահակեան, զՊետրոսեան, զՄուրատեան, որք այժմ կան ի վերայ [illegible] գործոց, զոր Տէր Աստուած զամենեսեան վարձատրեսցէ, ամէն»։

Նորա ծննդեան [illegible] ներքին [illegible] մինչ [illegible] [illegible] եր [illegible] կաթողիկոս, և ձեռնադրեցաւ և [illegible]։ Մի [illegible] և երկու կաթուղիկոս [illegible] [illegible] որ [illegible]

ներ և Հզօրագոյն անձն, որ իւր խոհեմութեամբ վեհագոյն կարող էր աշխարհս կառավարել. Նոյն իշխանութեան համար չէր [illegible] զամենայն իւր [illegible] կառավարել, [illegible] «աստուածութեամբ վարել» [illegible] բերան մեծ Հզօրագոյն Սուլէյմանու, [illegible] Տեառն Եղիազարու կաթողիկոսի [illegible] [illegible] թէ յաջորդին Հայաստանեայ, և թէ ի նոր [illegible] Աղուանից, որք ոչ երբէք յօժարեցին լինել կաթողիկոսութեան Տեառն Սուլէյմանու։ Նա որոյ [illegible] մեռանի ի բանդ, և [illegible] զանձից և հարուստ անձից և [illegible] թաղեցաւ ի նոր Ջուղայ յամի Տեառն 1695։

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ.

ՇԱՔԱՐ

(Շարունակութիւն)

Շաքարին անհրաժեշտ [illegible] գործոյ [illegible] փոքր բարի, [illegible], և [illegible] կամ զհետ անձին, [illegible], երկրի մինչ [illegible] [illegible] հաւատարմութեամբ։ [illegible] [illegible] լինի, հարկաւորաց [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] անձանց լինի, և չափ [illegible] [illegible] անձին, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]։ Շաքարն [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], և [illegible] [illegible] [illegible], որ [illegible] [illegible] անձին [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]։

Ջերմ երկրաւ կամ երկիր [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], և [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] և [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], մինչև [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] մինչև [illegible] [illegible]։

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], որ [illegible] [illegible] և [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] և [illegible] [illegible] [illegible] և [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], մինչև [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ունին սերմերն ան որոշեալ, զամենեքին Թողուլով մասամբ պատճառաւ․ փոքր ինչ անդենիութիւն հարկաւոր այ սոյն մասին, այսինքն յարմար ժամանակին և որքանութիւնն, որպէս զի արդիւնաւորութիւնն օգտաւէտ լինի։

Ջինջ անհիւրոյ հարկաւորութիւն չկայ սերմնելոյ մինչև անձրևային եղանակին, երբ [illegible], և այսպ [illegible] կէնի բոլոր [illegible], և Թողուլ [illegible] և [illegible] ներգործութիւն [illegible] այս [illegible] որքան որ [illegible], այնքան եւ շաքարային հիւթն յաւելի կլինի։

Շաքարինեայ աճելոյ ժամանակում, բաղդիցս կպատահի որ կողմերից պատիկ բողբոջներ կրուսանին, որով մեծ քանակութեամբ շաքարային հիւթ կզրկուի, և անիկերն տասուելեւ կնուազին։ Այս յառաջ կուգայ կպատահի անձրևային եղանակում, երբ չատ [illegible] այս հարկաւոր տալ։ Սեղէկ սերմնեղն կտրելոյ ժամանակում, հարկաւոր այ շաքարինեայ բունից և արմատից անմիջապէս բողբոջները, որ պատճառ այ պատանին շաքարային հիւթից անիկերին զրկելոյ։ Շաքարինեայ ծաղիկն եւ բաւական հիւթից զրկուելու անիկերին։

Այժմ հասանք կտրելոյ ժամանակին, երբ հիւթն կատարելապէս հասունանայ շաքար քինելոյ համար կտրոցանեն շատ ան ընկամնն, և [illegible] անձն մին շարքն [illegible] մէրձայ տասնման, որով կտրելն արգել և օրինաւոր կերպայ [illegible]։ Գործաւորքն արմատից ան կտրում, [illegible] մասն [illegible], և այսպ մասն մասն կտրելով բարձեալ կապեն՝ դուշաներից շաքար քինելոյ տանին։

Նորութիւն ի Հնութեան

Անցեալ թիւ Եղիպտոսի ամի Հրատարակեցինք Սրբոյն Նիւ[illegible] Աղէքսանդրացւոյ Գորգոզինոյ և Թվինց Թարգմանութեանց Ցիշատակարանն, որոյ պատճառն եւ մասնաւորապէս յիշել էինք․ թէ որոշինեւ առաջին Տպագրութեան յայտնի չէր․ գուցէ մեր ընթերցողներու հարցառու լինի քան զնոյանն։ Մեր Ցոփքեի Վենետկեցիք եւ որպէս երեքի ծանօթ չեն մնաց սոյ․ Զամշեանն Դիմնակոսի Աղէքսանդրացւոյ գրեից մինչև իւր Եւայի Նշանակութեան մէջն առաջադրութեան Սոփիանոսի եկեղեցին այ ընծայում․ Նոր Հայկազեան բառարանի Հեղինակքն փոքր ինչ տարբերութեամբ՝ անոր ան Թողում ինչ գործոց․ Թէ սոյնէա և այս Նիւթի վերայ բանասիրական օգտակար քաղել․ Սոցի պատմութեան մասին լուսանալ, և մեք նոր երախտաւորաց բարերարութիւն ճանաչել լինեմք։

Դեռ եղ հայ․ մեն քանի Թուղթ յառաջ անցան․ զատաք մեր ձեռագրաց գրքի մէջ․ մեն ուրիշ գիրք եւ՝ մակագրեալ

« Համառօտ Հաւաքմանց Սրբոց Վարդապետաց՝ յաղագս դաւանութեան Անճառելի Երրորդութեան, ընդդէմ Հերձուածողաց հակաճառութեանց։ »

Ունի այս Գիրք գլուխս

Ա․ Սոյնն բանք Նր [illegible]։

Բ, Պատասխանք [illegible]։

Գ․ Ուղիղ Դաւանութիւն Սուրբ Երրորդութեան։

Դ․ Բաղում Հերձուածողաց ընդդէմ երկաբնակաց։

Ե․ Բանն զոր ասէ Սուրբն Աթանաս թէ ոչ [illegible], և այլն։

Զ․ Եւ զոր Աստուածաբան ասէ թէ Բնութեանց Երկուց։

Է․ Եւ զոր Եփրեմ ասէ, [illegible] կարելի։

Ը․ Եւ ընդ նոյն յաղագս Հերձուածողաց, որոց [illegible], և այլն։

Թ․ Եւ [illegible] բաներոյ [illegible] ասէ։

Ժ․ Վասն [illegible]։

ԺԱ. Պարտ է 'ի զ. Յունուարի տօնել 'ի միում աւուր զԾնունդ Տեառն եւ զՄկրտութիւն:

ԺԲ. Զի եկեր Տէր զզատն յերեկոյի Հինգշաբաթուն:

ԺԳ. Պարտ է զՊատարագ անխմոր եւ անջուր մատուցանել:

ԺԴ. Պարտ է զԱռաջաւորն պահել յառաջնոյն աւուր 'ի տօնի Սարգսոյն:

ԺԵ. Եւ չէ սուտ է ասելն չէր ասնէ:

ԺԶ. Եւ չէ հարկ է զպահս մարդոյ, եւ այլ մարդոյ, զոր ասնեն:

Զայսոսիկ գրելն երեւելն, եւ ծանօթութեամբ հաւատոյ ամբարշտել. որոց խոստովանեցան հոգեւորականքն:

"Եւ աս է երկրորդ գիրք գրեալ եւ փոխել յառաջին Օրէնսէն յետ Ազգատորքու Վարդանոյ, եւ ատոտել զատ պատմ ստորագրութեամբ Եփեսոսեայ Հայրապետեալ, որպէս եւ այլն, որ յառաջ էին զաս, Յովհան յետ ամբերէ ծերբ եւ, եւ ծնողաց, եւ եղբարց նորոց, եւ Աղգէ նորոց: Եւ որք աս սուր անհեղանա անկեալ պատարագեն ամբարշտեալ եւ աղտեղեն, որպէս ընդ յիշելոյ որձանն զնոյն պահեսցեն."

Եւ այլն:

"Եւ գրեցաւ աս 'ի Պարսկաստան ՌԾԸ թուոյ Յունիս, ընդ հովուեալ Սրբոյ Առաքելոյն եւ Սրբոյ Ներսէս, յառաջնորդութեան տեառն Մանուէլի արքեպիսկոպոսի Երուսաղէմի:"

Հարց. — Ո՞վ է Վարդանն այս. — Ո՞վ Տէր Մանուէլ Արքեպիսկոպոս Երուսաղէմի, եւ ո՞ւր պարզեւ տանն իցէ:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Այս ծախու կայ հատոր Ոսկեփորիկ Հնախօսութեան, որոյ գինն 40 ղուրուշ: Խնդրողն գտանէ Վ. Երամեանի մօտ:

ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

Թէ անմահութիւն արժէր կենդանոյս,
Վարձատրութեան բարեաց աստ ընդ ունայն,
Ու պէտ Արքայ Ամենայն Աստուծոյ կենդանի,
Որենակ բարի ընդ բուռ մը արեւուց:

Կամ կենդանոյս ձեռ, որ զԿայսերաց
'Ի զերեզմանէ 'ի կենդանի յարեցց,
Պանծայ ասկապէն ամենայն 'ի մարմինն,
Իւր ոգեւորեալ կենդանի յարոյց:

Այլ ո՞չ նա, ո՞չ սա. եւ ոչ բնութեան յայլոց,
Այլ զանմահութեան հրէշ կարող յայս,
Զայս տարապայ թէ եւ անմահութիւն
Յայտնեալ ասէ բան լինէր զատուցս:

Իսկ թէ մարդարէք եւ անմահութիւն
Կայացեալ անձանց սիրականնել զոյն.
Ըստ ձեռն սա Աստուած, Նորա անմահութեան,
Եւ ճշգեն 'ի նա յարութեան Որդւոյն:

ՏԻԵԶԵՐԱ ԼՈՒՐ

ՄԱՀ

Նոյեմբերի 21. Օրհնեալ եղբայրն Կարապետ Ց. Պետրոս 'ի հասակի 19 ամաց 9. ամսոց, եւ 25 աւուրց:

Նոյեմբերի 23. Պարոնի Ղազար Գ. Արգար 'ի հասակի 17 ամաց. 1 ամսոյ, եւ 27 աւուրց:

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
Մ. Պ. Թնդգիրեանց Աճէմեանց: